

УДК 316.74

П. М. Лісовський,
кандидат філософських наук, доцент
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)
syngaipm@i.ua

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ СИСТЕМИ ДУХОВНОЇ БЕЗПЕКИ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Статтю присвячено розгляду аксіологічних засад інтелектуального конфлікту в системі духовної безпеки. При цьому використовуються такі ціннісно-сміслові орієнтири, як: критичне мислення, відповідальність, гідність, патріотизм. Підкреслено, що саме освіта є креативною складовою суспільного життя. Зазначено доробки зарубіжних та вітчизняних дослідників. Виокремлено соціокультурну обумовленість духовної безпеки, що полягає в її потребах та інтересах. Акцентовано, що пріоритетною складовою духовної безпеки є етична дія аксіосфери як ціннісно-смісловий формат риторичного механізму переконання та відповідальності.

Ключові слова: інтелектуальний конструктив, система, духовна безпека, освіта, аксіосфера, культурний досвід.

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне суспільство виявляє процеси глобалізації та фундаментальної трансформації світових історичних процесів, що є актуальною проблемою для створення соціокультурного концепту системи духовної безпеки, де неподільною сутнісною ознакою є аксіологічні засади інтелектуального конструктиву, критичного мислення, відповідальності, почуття гідності, патріотизму та багатовимірної компетентності. Домінуючою тенденцією за таких умов виступає формування освітнього простору ХХІ століття, який стає найсприятливішим середовищем розробки модерних соціальних комунікацій. Саме освіта у такий спосіб перетворюється на референтну сферу суспільного життя, його креативну складову. Генеруюча роль освіти полягає у трансляції соціального досвіду, поєднанні минулого й майбутнього, збереженні та передачі нащадкам духовної сили та продукуванні нових ідей, методик, технологій. Все це викликає в життєвому світі цілу низку важливих проблем стосовно майбутнього розвитку освіти, до яких варто віднести потребу формування нових вимірів освітянського простору, місії та стратегії, зокрема, провідних вузів, їх управлінської культури, формування нової освітньої аксіосфери академічних закладів, безпекотворчого поля їх діяльності на законодавчій основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, поставлені на розгляд, є надзвичайно актуальними та нагальними, тому їх розвідками займалися і продовжують займатися значне коло зарубіжних та вітчизняних учених у різних сферах гуманістики. Серед зарубіжних дослідників варто зазначити доробки Х. Ортега-і-Гассета, Г. Гадамера, Ю. Габермаса, К. Ясперса, М. Мамардашвілі, І. Огороднікова, О. Герінга, М. Макаркина та інших. Проблему становлення нової місії освітнього простору в українському суспільстві, яке запровадило демократичний устрій на своїх теренах, досліджують В. Андрущенко, В. Баранівський, П. Кононенко, В. Кремінь, М. Михальченко та інші.

Методологічною базою дослідження є наукові методи, які ґрунтуються на вимогах генеративно-цілісного аналізу в річці духовної безпеки. В основу методології дослідження закладені загальнотеоретичні механізми та підходи за визначенням даної теми.

З цією метою при дослідженні концептуальної системи духовної безпеки в освітянському просторі використовується низка загальнонаукових методів діалектичного пізнання: методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, моделювання, абстрагування, прогнозування тощо. При цьому використовуються формально-логічний метод, метод системного підходу, системно-функціональний, структурно-функціональний, порівняльний (компаративний), історичний методи тощо.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з цим найбільш перспективним є напрямок, пов'язаний із застосуванням системного підходу. Загальне визначення системи представлено у роботах В. Садовського, Є. Юдіна, які вважають, що система – це чисельність елементів із відношеннями і зв'язками між ними, що утворюють певну цілісність [1: 224]. Дане визначення може бути розглянуте як найбільш загальне, оскільки не містить у собі обмежень окремих випадків та не носить конкретизуючого характеру. П. Анохін стверджує, що взятий у загальному вигляді взаємозв'язок не здатний сформувати систему, що складатиметься із безлічі елементів. Працюючи над розробкою теорії функціональних систем, П. Анохін у своїх працях зазначав, що системою можна назвати лише такий комплекс вибіркового залучення компонентів, у якому їх взаємодія та взаємовідношення набувають статусу взаємосприяння і направлені на отримання сфокусованого корисного результату, застосовуючи загальну теорію систем до духовної безпеки, а у даному випадку враховуючи її специфіку при систематизації рівнів риторичної майстерності. При цьому, виокремлення структурних компонентів є обов'язковим та необхідним, але цього недостатньо для опису самої системи. Система вважається заданою у тому випадку, коли поряд із виокремленням її

основних елементів, указана і сукупність зв'язків між ними. Відтак, відповідно до сучасних освітніх тенденцій, концептуальна система духовної безпеки в Україні має бути соціокультурно обумовлена потребами та інтересами, де ефективна діяльність в нових соціальних умовах визначається критерієм істини як моніторингом риторичної майстерності. Крім того, як підкреслює В. Андрущенко, нові часи принесли з собою нові світоглядні установки, правила, переконання та принципи, педагогічно-виховні технології донесення їх студентської та учнівської молоді [2: 9].

Втім, соціокультурна обумовленість духовної безпеки полягає в її *потребах* та *інтересах*. Звернення до кантівських максим історично свідчить про те, що у суспільстві, побудованому на інтересі, кожен індивід, який відноситься до іншого як до мети, неухильно перетворює його в засіб самого себе і навпаки [3: 134]. Таким чином, в історії людства неможливо виявити часи, коли людина мала б статус мети; метою завжди було суспільство загалом. Індивід слугував лише засобом і приносився в жертву різним політичним, соціальним, економічним та іншим спільним інтересам.

З огляду на це варто наголосити, що пріоритетною складовою духовної безпеки є етична дія аксіосфери як ціннісний орієнтир риторичного механізму переконання та відповідальності. Саме етика відповідальності – це етика, першочергово спрямована на ефективність дій по досягненню мети. З метою ілюстрації цього типу етики Макс Вебер наводив притчі Макиавеллі про одного громадянина Флоренції, який віддав перевагу величі свого міста на протигагу спасінню власної душі [4: 56].

Із зазначеного випливає, що в етиці відповідальність найчастіше є синонімом поняття вини або морального переживання від її усвідомлення. В політичній науці є поширеним застосування поняття відповідальності на позначення зв'язку між громадянами та обраними ними посадовими особами, а також між парламентом та урядом. Смісл поняття відповідальності тут запропоновано розуміти як невід'ємний атрибут влади й обов'язок тих, хто її здійснює.

В юриспруденції відповідальність – це усвідомлене ставлення до законодавчих норм, розуміння необхідності їх дотримання. В етиці – усвідомлення обов'язку дбати про наслідки своїх дій (Г. Йонас, П. Рікер), "обов'язок влади" (Г. Йонас). Оскільки поняття відповідальності вживається у багатьох сферах знання, то і його вивчення потребує міждисциплінарного підходу, окресленого такими галузями, як філософія, юриспруденція та політична наука.

Визначення відповідальності в сенсі покарання потребує погляду у минуле, де вона визначалася як "ретроспективна". Однак радянський юрист О. Е. Лейст наполягав на некоректності терміна "ретроспективна відповідальність" [5: 67], бо, на його думку, навіть у відповідальності як покаранні міститься певна перспектива. Адже "її мета – не помста, а виправлення і перевиховання правопорушника" [5: 69]. Розрізнення ретроспективної та перспективної відповідальності в юриспруденції ґрунтується на ширшому розумінні ролі права та закону, ніж покарання. Формування духовної безпеки як охоронно-превентивна функція законодавчих норм є дуже важливою для захисту соціальної системи, проте вона не повинна затьмарювати іншу підставну функцію – регулятивну. Ці твердження справедливі і для соціальних норм загалом. Отже, відповідальність можна тлумачити як усвідомлення суб'єктом обов'язку. Перспективна відповідальність "у соціально-політичному сенсі ... може розглядатися як усвідомлена і сприйнята особою соціальна необхідність ініціативного виконання обов'язку, всієї суми обов'язків, що покладені на особу – політичних, моральних, правових тощо" [5: 71]. Відповідальність у значенні обов'язку буває об'єктивно та суб'єктивно спрямованою. Об'єктивно спрямована відповідальність – це обов'язок індивіда дотримуватися чинних соціальних норм (моралі чи права), що є неодмінною передумовою його перебування у даній спільноті. Ці норми є об'єктивним результатом історичного розвитку, втіленням досвіду поколінь; отже, вплив окремої особистості тут буває несуттєвим. Значення ж суб'єктивної відповідальності є близьким до того, яке вкладав у поняття обов'язку І. Кант, формуючи категоричний імператив.

На думку Г. Йонаса, відповідальність є невід'ємним атрибутом влади; отже, "тільки-но досягнуто влади, одразу ж з'являється й об'єктивна відповідальність" [6: 7]. Відповідальність політика за життя суспільства виникає незалежно від способу, в який він отримав свою владу (результат виборів, успадкування чи узурпація) і здійснює її (демократичне чи недемократичне правління). Тому у загальному вигляді схоже, що боротьба за владу зводиться до боротьби за відповідальність. Тут варто наголосити, що разом із відповідальністю влада має інші принади: престиж, славу, багатство тощо.

М. Вебер, який був одним із перших, хто досліджував питання політики як професії і бюрократії як окремої соціальної групи, розрізняв відповідальність політиків та відповідальність чиновників. У книзі "Питання вини. Про політичну відповідальність німецького народу", написаній 1946 року, К. Ясперс визначає політичну відповідальність як дії державного діяча або належність до певної спільноти [7: 89].

Наслідком політичної відповідальності буває обмеження або позбавлення політичної влади чи політичних прав. Політична відповідальність не обов'язково тягне за собою кримінальну, з одного боку, чи моральну, з іншого. Загальновідомо, що політика тісно переплетена з юриспруденцією, де політична сфера ґрунтується на правових нормах та їх більш чи менш адекватних вираженнях у законодавчих кодексах.

У Кримінальному кодексі України можна знайти статті, які передбачають покарання за приховування злочину, потурання злочинним діям.

К. Ясперс також писав, що провина народу може полягати у двох речах: по-перше, це "безумовна політична покірність будь-якому керівнику", а по-друге, "сутність керівника, якому ти підкорився" [7: 89]. На наш погляд, саме керівництво піддане контролю і ротації. Допускати узурпацію влади – це прояв безвідповідальності громадян даної держави.

Таким чином, пропонуючи поняття відповідальності як категорії суспільних наук, варто винайти всеосяжну "теорію відповідальності", за допомогою якої можна пояснити всі суспільні явища. Тому феномен відповідальності дуже вдало відображає і поєднує такі аспекти, зокрема, політики, як необхідність обмеження влади, справедливий поділ влади між усіма членами суспільства, недопущення її узурпації.

З огляду на це, аналітичні розвідки в сучасному проблемному полі відповідальності показують, що саме комунікативна парадигма є ефективно діючою для осмислення феномену відповідальності, оскільки дозволяє виявити і синтетично сполучити його найважливіші виміри – особистісний (екзистенційний), соціально-політичний (інституційний), глобальний. У проблемному полі онтологічно зорієнтований за своєю природою принцип відповідальності, на думку Апеля, має виступати й формою застосування моральних норм у життєвій практиці [8: 57]. І далі, з метою зняття звинувачення зі свого проекту обґрунтування етики відповідальності як етики збереження реальної та водночас ідеальної комунікативної спільноти в утопічності і тому небезпечності, Апель пояснює: "Регулятивна ідея, визначена об'єднавчим початком, не містить у собі – як утопічна держава Платона – наповненої конкретним змістом конструкції гармонійної єдності щастя, добротності та справедливості у застосуванні до суспільної організації людей; вона також не обіцяє, як філософія історії, спекулятивного месіанізму, появи якоїсь нової людини, котра, за визначенням, має подолати відчуження і, разом із ним, двозначність відкритості людського буття для добра і зла. Та все ж визначення регулятивної ідеї ідеальної комунікативної спільноти зобов'язує нас до прогресивної реалізації соціальних і політичних умов, які, насамперед, роблять можливою дискурсивну організацію колективної відповідальності за колективні дії у національних та інтернаціональних межах" [8: 59].

Абстрагуючись від оцінки засобів обґрунтування зазначеної ідеї Апеля, сам його принцип дискурсивно організованої солідарної відповідальності людей за їхні колективні дії варто вважати фундаментальним імперативом самозбереження і подальшого існування людства. Причому, на наш погляд, мова може йти не тільки про майбутнє людини як розумної, але і як духовної істоти. Така можливість відстежується вже в апелівській критиці розуміння раціональності як ціннісно-нейтрального логічного висновку. Крім того, Апель вважає, що впровадження моральної відповідальності за наслідки колективної діяльності людини як завдання сучасної етики є неможливе у межах взаємодоповнювальних засад комплементарної системи, де ціннісно-нейтральна раціональність доповнюється ірраціональним вибором останніх аксіоматик цінностей.

Етика переконання, навпаки, вимагає чинити безвідносно до наслідків – суто на підставі етичного імперативу, почуттів, совісті. Класичний культурно-історичний тип такої етики – вимоги, закладені в Нагорній проповіді, а класичний соціальний тип – стиль життя пацифістів і революціонерів, чий вчинки узгоджуються лише з їхньою власною совістю, з переконанням, що діяти необхідно саме так, а не інакше (хоча в ширшому соціально-історичному контексті такі вчинки значною мірою виявляються неефективними (безвідповідальними, деструктивними) [4: 57].

Розкриваючи роль "добре зважених переконань", П. Рікер підкреслює, що цей "неспростовний партнер" вирішує висхідні позиції, "наслідком яких є значення, інтерпретації, оцінки, релятивні щодо багатьох благ, які виступають орієнтирами реального праксису, починаючи з практик і їхніх іманентних благ, проходячи через плани життя, історії життя, і до понять, які людські істоти виробляють окремо чи спільно" [9: 257]. Таким чином, етика переконання як один із механізмів духовної безпеки віддзеркалює абсолютну мораль. Така абсолютна етика оцінює дії людей на підставі відповідності певним загальним законам моралі; політична ж етика в основу своїх суджень покладає можливість політичних наслідків цих дій. Як зазначав Макс Вебер, абсолютна етика не запитує про наслідки й, за великим рахунком, не цікавиться ними, однак кожен індивід, який так чи інакше вірить в абсолютні моральні цінності й прагне їхнього втілення, не може ігнорувати наслідків своїх дій.

У 1979 році світ побачила книга Ганса Йонаса "Принцип відповідальності. Спроба розробки етики для технічної цивілізації". У зв'язку з цим, ключовим структурним концептом духовної безпеки є етика відповідальності (як симбіоз етики справедливості й етики свободи). У цій праці акцентується увага на застосування принципу справедливості до етики Свободи як соціогенної потреби індивіда. Бо етика відповідальності ґрунтується на принципі обов'язку. Кант наполягав, що обов'язок – єдиний критерій моральності. Таким чином, моральними є лише ті вчинки, які мотивовані обов'язком; вчинки ж, які суперечать вимогам обов'язку, не визнаються. Власне, саме обов'язок надихнув Ієремію Бентама на творення деонтології – розділу етики, який розглядає проблеми обов'язку та належного (належних вчинків, поведінки). Бо відповідальне ставлення до життя (і загалом усіх його проявах) – це

багатовимірний та багатогранний феномен, фундаментом якого є вимога продовження буття людини і як розумної, і як духовної істоти, що утворює низку питань гносеологічного характеру стосовно фундаментальних проблем освіти.

На тлі новітніх філософських систем будується державна освітня політика. Україна, розширюючи кордони освітнього простору, вимушена трансформувати національну систему освіти на підвалинах європейського осмислення сутності людського буття.

Однією із найзначніших перешкод на шляху розбудови української нації (держави, громадянського суспільства) можна вважати недостатній вплив національної системи освіти на цей процес, чому не сприяє, зокрема, і недостатня увага вчених до аналізу цього питання.

Освіта як структурна складова концепту духовної безпеки виступає специфічною соціальною практикою. Кожне покоління має певне ставлення до загальної системи цінностей, виділяючи частину їх як пріоритетні, інші ж визнаючи другорядними. Вибір на користь тих чи інших цінностей зумовлюється на кожному етапі соціального розвитку багатьма важливими чинниками, серед яких чи не найголовніше посідають освітні механізми. Адже освіта – це спеціальний організований процес засвоєння соціального досвіду і формування на цій основі творчої особистості.

При цьому, важливим аспектом духовної безпеки в сучасному освітньому просторі є рівень підтримки народом владної політики як концепту централізму. Значною мірою він залежить від авторитету як інститутів влади загалом, так і окремих персоналій зокрема. За профілем такий авторитет як норма суспільної поведінки в життєвому світі може бути багатоманітним, однак у суспільстві, в якому моральні норми функціонування влади впродовж багатьох десятиліть і навіть століть були занедбані й перебували на далекій периферії уваги тоталітарних і авторитарних владних інституцій і окремих фаворитів влади, ознак визначальної складової суспільного авторитету влади врешті-решт неухильно набуває складова етична, спроможність чи небажання влади свосчасно й у повному обсязі сплачувати моральні рахунки. Україна цілком підпадає під ці канони логіки й закономірностей становлення політичної влади, зокрема й політики загалом. Тому наріжним каменем визначальних суспільних перетворень у нашій країні в оглядовому майбутньому будуть саме питання моралі як "вітаміни" соціальної душі та гаранту духовної безпеки.

Це тим більше очевидно й важливо, коли врахувати, що за наявності стійких моральних принципів суспільство не потребує певної кількості законів, оскільки якщо буде мораль, працюватимуть і закони. За відсутності ж належних моральних оберегів ріка суспільного буття виходить із цивілізованих берегів, перебільшуються різнотлумачення й розбіжності як усередині законів, так і між окремими нормами різних законів, внаслідок чого суспільна дійсність деформується, створюються преференції тим чи іншим корпоративним інтересам, а конкурентне середовище як генератив суспільного прогресу занепадає. Це зумовлює нагальну потребу створення умов, за яких мораль змушує закони працювати на все суспільство, а не на окремих осіб чи на олігархічні клани.

Як вважає А. Швейцер: "Загибель культури відбувається здебільшого внаслідок того, що будь-яка творчість стає привілеєм лише держави. Оновлення ж культури виявляється можливим тоді, коли етика знову набуває статусу важливої справи: людини думаючої, коли суб'єкти прагнуть утвердити себе в суспільстві як моральні індивіди. Залежно від того, як швидко це здійснюватиметься, суспільство перетворюватиметься із суто природного явища в явище етичне. Попередні покоління здійснювали жахливу помилку, коли першочергово починали ідеалізувати державу в етичному плані" [10: 134].

З огляду на це, зміна моральних цінностей у XX – XXI ст. відбувається у напрямку пом'якшення нормативної бази суспільства. Людина поступово звільняється від багатьох соціальних зобов'язань, які були покладені на неї протягом багатьох віків. Як зазначає Р. Рорті, що ми повинні позбавитися поняття універсальних моральних обов'язків і звернутися до інтересів людини [11: 296].

Але свобода дій людини в постіндустріальному суспільстві зовсім не знімає з неї відповідальності перед суспільством. Почуття відповідальності утримують людину від небажаних намірів. Ці почуття виникають тільки за умови дії "принципу справедливості як чесності".

"Принцип справедливості як чесності" був запропонований Дж. Роулзом, який у своїх працях дослідив складний спектр факторів, що забезпечують механізм соціальної рівноваги в суспільстві. На думку Дж. Роулза, у сучасному постіндустріальному суспільстві "принцип справедливості як чесності" реалізується на двох рівнях – етичному та політичному [11: 93]. На кожному із цих рівнів певним чином захищається гідність людини як особистості, держави та суспільства.

Висновки. У цьому сенсі освіта сприймається як авангард духовної безпеки, що відіграє особливу функціональну роль та є у діалектичному взаємозв'язку з функціональним ефектом інших елементів соціальності – економіки, політики, права тощо.

Метою й головним продуктом освітнього простору є не засвоєння людиною історично здобутого культурного досвіду (інтенцією чого є відтворення існуючої соціальності), а конститування самоврядної особистості, яка не може постати інакше, як у модусі творення самої себе.

У цьому контексті варто підкреслити, що безперервна освіта не тільки здатна стати засобом підтримки людини у кризових соціальних умовах, але й сприяти розгортанню інноваційних соціокультурних проєктів, у ході яких має формуватись духовна безпека. Саме таким принципово новим проєктом для українського суспільства варто вважати поширення громадянської освіти як інтегрованої галузі соціогуманітарних знань.

Посилення значущості громадянської освіти громадян на тлі загального підвищення їх інтелектуального потенціалу тісно пов'язані з правом і правовою культурою, оскільки право постає одним із найістотніших факторів стабілізації суспільного розвитку. Право як специфічна частина загальної культури є необхідною умовою входження особистості в суспільне життя. При цьому конституційне закріплення прав людини та громадянина повинно мати необхідне продовження в їх практичній реалізації, що вимагає відповідної правової освіти серед громадян.

Таким чином, освіта постає однією із визначальних гносеологічних передумов у системі духовної безпеки, де має бути належний стан суспільної свідомості із адекватним відображенням демократичних цінностей та подальшим вираженням їх у демократичній поведінці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Реан А. Л. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : ЗАО Издательство "Питер", 1999. – 416 с.
2. Андрущенко В. Світоглядна культура вчителя : проблеми формування та розвитку в трансформаційному суспільстві / В. Андрущенко // Вища освіта України. – Київ, 2006. – № 1. – С. 8–14.
3. Кант И. Критика практического разума / И. Кант // Основы метафизики нравственности. Критика практического разума. Метафизика нравов. – СПб. : Наука, 1995. – 528 с.
4. Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер ; [сост. Ю. Н. Давыдова ; предисл. П. П. Гайденко ; пер. с нем.]. – М. : Прогресс, 1990. – 808 с.
5. Лейст О. Э. Санкции и ответственность по советскому праву / О. Э. Лейст. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 240 с.
6. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йонас ; [пер. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко]. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
7. Ясперс К. Вопрос о виновности : О политической ответственности Германии / К. Ясперс ; [пер. С. Апт]. – М. : Прогресс, 1999. – 146 с.
8. Апель К.-О. Обґрунтування етики відповідальності / К.-О. Апель. – К. : Либідь, 2006. – 176 с.
9. Рікер П. Сам як інший / П. Рікер ; [пер. з фр.]. – К. : Дух і літера, 2000. – 458 с.
10. Швейцер А. Благоговение перед жизнью / А. Швейцер ; [сост. и посл. А. А. Гусейнова ; общ. ред. А. А. Гусейнова]. – М. : Прогресс, 1992. – 573 с.
11. Ролз Дж. Політичний лібералізм / Дж. Ролз ; [пер. з англ. О. Мокровольського]. – К. : Основи, 2000. – 382 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. A. Rean Sotsial'naya pedagogicheskaya psikhologiya [Social Educational Psychology] / A. A. Rean, Ya. L. Kolominskiy. – SPb. : ZAO Izdatel'stvo "Piter", 1999. – 416 s.
2. Andrushchenko V. Svitoglyadna kul'tura vchytelya : problemy formuvannya ta rozvytku v transformatsiynomu suspilstvi [The Teacher's World View Culture : Problems of Forming and Development in the Transformation Society] / V. Andrushchenko // Vyscha osvita Ukrayiny [Higher Education in Ukraine]. – Kyiv, 2006. – № 1. – S. 8–14.
3. Kant I. Kritika prakticheskogo razuma [Critique of Practical Reason] / I. Kant // Osnovy metafiziki нравственности. Kritika prakticheskogo razuma. Metafizika нравов [Bases of Moral Metaphysics. Critique of Practical Reason. Metaphysics of Morals]. – SPb. : Nauka, 1995. – 528 s.
4. Veber M. Izbrannye proizvedeniya [Selected Works] / M. Veber. – M. : Progress, 1990. – 808 s.
5. Leyst O. E. Sanktsii i otvetstvennost po sovetскому pravu [Approvals and Responsibility on the Soviet Right] / O. Leyst. – M. : Izd-vo MGU, 1989. – 240 s.
6. Yonas G. Printsip vidpovidalnosti. U poshukakh etyky dlya tekhnologichnoyi tsivilizatsiyi [Responsibility Principle. In Ethics Search for the Technological Civilization]. – K. : Libra, 2007. – 400 s.
7. Yaspers K. Vopros o vinovnosti : o politicheskoy otvetstvennosti Germanii [Question about Guilt : about the Political Responsibility of Germany]. – M. : Progress, 1999. – 146 s.
8. Apel K.-O. Obgruntuvannya etyky vidpovidalnosti [The Ground of Ethics Responsibility] / K.-O. Apel. – K. : Lybid, 2006. – 176 s.
9. Riker P. Sam yak inshiy [Self as Other] / P. Riker ; [per. iz fr.]. – K. : Dukh i litera, 2000. – 458 s.
10. Shveytser A. Blagogovenie pered zhiznyu [Reverence for Life] / A. Shveytser. – M. : Progress, 1992. – 573 s.
11. Rolz J. Politychnyy liberalizm [Political Liberalism] / J. Rolz. – K. : Osnovy, 2000. – 382 s.

Матеріал надійшов до редакції 10.07. 2014 р.

Лисовский П. Н. Социокультурный концепт системы духовной безопасности в современном образовательном пространстве.

Статья посвящена рассмотрению принципов аксиологий интеллектуального конфликта в системе духовной безопасности. При этом используются такие ценностно-смысловые ориентиры, как: критическое мышление, ответственность, достоинство, патриотизм. Подчеркивается, что именно образование является креативной составляющей общественной жизни. Отмечаются доработки зарубежных и отечественных исследователей. Выделена социокультурная обусловленность духовной безопасности, которая заключается в ее потребностях и интересах. Акцентировано, что приоритетной составляющей духовной безопасности является этическое действие аксиосферы как ценностно-смысловой формат риторического механизма убеждения и ответственности.

Ключевые слова: интеллектуальный конструктив, система, духовная безопасность, образование, аксиосфера, культурный опыт.

Lisovs'kyu P. N. The Sociocultural Concept of the Spiritual Safety System in the Modern Educational Space.

The article sanctifies axiological principles of the intellectual conflict in the system of the spiritual safety. Herewith such axiological-conceptual reference points as: critical thinking, responsibility, dignity, patriotism are used. It is underlined that exactly the education is the creative constituent of the public life. It is accented, that the priority constituent of the spiritual safety is an ethic action of axiosphere as the value-semantic format of the rhetorical mechanism of persuasion and responsibility. It is noted that the priority of the spiritual component of security is an ethical act. Education as a structural component of the concept of spiritual security serves as a specific social practice. Thus, an important aspect of the spiritual security in today's educational environment is the support for people's power policy as a centrism concept. In this sense, education is regarded as the vanguard of the spiritual security that plays a special role and function in the dialectical relationship with the functional effect of other elements as social-economic, political and legal. Thus, education appears one of the key epistemological assumptions in the system of spiritual security, which should have the proper state of social consciousness with the adequate reflection of democratic values and their subsequent expression in the democratic behavior.

Keywords: intellectual constructive, system, spiritual safety, education, axiosphere, cultural experience.